

KS. MAREK KLUZ
Tarnów, WTST

EUCHARYSTIA I ŻYCIE MORALNE W ŚWIECIE HOMILII JANA PAWŁA II WYGLÓSZONEJ W TARNOWIE 10 CZERWCA 1987 ROKU PODCZAS NIESZPORÓW EUCHARYSTYCZNYCH

Bez wątpienia najważniejszym sakramentem na drodze włączenia się w powszechne uczestnictwo w Bożym dziele zbawienia jest Eucharystia. Rola Eucharystii w kształtowaniu życia moralnego jest przeogromna i właściwie dzięki Eucharystii można odczytać istotę życia chrześcijańskiego. Nie dziwi zatem fakt, że papież Jan Paweł II tak często w swojej posłudze słowa podejmował ten temat. Sam rozmiłowany w Eucharystii czynił wszystko, aby naukę Kościoła o tym sakramencie wraz z całą swoją wiedzą i pobożnością przelać na kapłanów i wiernych, i aby w ten sposób pogłębić i ożywić w nich kult Jezusa eucharystycznego¹.

Z całą pewnością takie pragnienie towarzyszyło Janowi Pawłowi II również podczas pobytu na Placu Katedralnym w Tarnowie 10 czerwca 1987 r. Od pamiętnych nieszporów z głęboką w treści homilią na temat Eucharystii minęło 30 lat. Dlatego wydaje się słusznym, by powrócić do tamtego historycznego dla diecezji tarnowskiej liturgicznego wydarzenia. Papież, chcąc rozbudzić u wiernych pobożność eucharystyczną, w homilii podczas nieszporów wskazał na zasadnicze postawy i wezwania moralne, jakie niesie ze sobą dar Eucharystii. Wszystkie one, jak to przyjdzie dokładniej rozważyć, są wyrazem jednej jedynej miłości, bo Eucharystia wyrasta z miłości-ofiary i miłości-oddania.

1. Eucharystia — centrum życia chrześcijańskiego

Sobór Watykański II stwierdził, że Chrystus ustanawiając eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi swojej, powierzył Kościołowi „sakrament miłosierdzia, znak jedności, węzeł miłości, ucztę paschalną”². Sobór podkreślił, że całe życie chrześcijańskie, a także inne sakramenty

¹ Por. np.: JAN PAWEŁ II, *List apostolski „Dominicae coenae”*, Watykan 1980; TENŻE, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, Watykan 2003; TENŻE, *List Ojca świętego Jana Pawła II do wszystkich biskupów Kościoła o tajemnicy i kulcie Eucharystii na Wielki Czwartek 1980 roku*, Watykan 1980.

² KL, nr 47.

wiążą się ze świętą Eucharystią i ku niej zmierzają. W najświętszej Eucharystii zawiera się bowiem całe dobro duchowe Kościoła, to znaczy sam Chrystus, nasza Pascha i Chleb żywy, który przez swoje ożywione przez Ducha Świętego i ożywiające Ciało daje życie ludziom i w ten sposób usilnie ich zaprasza i pobudza, żeby samych siebie, swoją pracę i wszystkie rzeczy stworzone wraz z Nim składali w ofierze. (...) Eucharystia jawi się jako źródło i szczyt całej ewangelizacji³.

Aktualną świadomość Kościoła na temat miejsca Eucharystii w życiu chrześcijańskim bardzo wyraźnie przedstawił Jan Paweł II w homilii wygłoszonej na Placu Katedralnym w Tarnowie podczas niesporów eucharystycznych. Ukazał tam fundamentalne aspekty tego zagadnienia. Papież stwierdził, że

Eucharystia jest uobecnieniem własnego Czynu Chrystusa: Jego Śmierci i Zmartwychwstania. Całej Jego paschalnej tajemnicy, z której bez przerwy rodzi się Kościół: Ciało Chrystusa. Rodzi się, żyje, wzrasta⁴.

Według Jana Pawła II Eucharystia jest ośrodkiem i szczytem całego życia sakramentalnego, poprzez które każdy chrześcijanin doznaje zbawczej mocy Odkupienia, poczynając od misterium chrztu świętego. O tym fakcie wspomniął wyraźnie Jan Paweł II także w Tarnowie: „Każdy chrześcijanin jest *alter Christus* przede wszystkim z racji chrztu, który «zanurza w życiodajnej śmierci Chrystusa»”⁵.

W sakramencie Eucharystii odnawia się stale z woli Chrystusa tajemnica tej ofiary, którą złożył On z siebie samego Ojcu na ołtarzu krzyża, ofiary, którą Ojciec przyjął, odwzajemniając swoim Ojcowskim oddaniem — a był to dar nowego życia. To nowe życie stało się skutecznym znakiem nowego obdarowania ludzkości Duchem Świętym, udziałem wszystkich ludzi zjednoczonych z Chrystusem⁶.

Papież podkreślił podczas niesporów, że Eucharystia jest najświętszym znakiem tego zjednoczenia. Jest to zjednoczenie zarówno z Chrystusem ziemskim, jak i niebieskim, poprzez zbawczy akt Jego ofiary. Owocem tego zjednoczenia jest dziecięstwo Boże, a przez to także włączenie do królestwa kapłanów, a więc uczestnictwo w jedynym i nieodwracalnym oddaniu człowieka i świata Ojcu⁷.

Na tym tle papież Jana Paweł II bardzo wyraźnie uwypuklił eklezjalny wymiar Eucharystii: „Eucharystia jest ofiarą daną Kościołowi”⁸. Ten aspekt obecny jest także w encyklice *Ecclesia de Eucharistia*. Jan Paweł II pisze w niej, że

Eucharystia, która w najwyższym stopniu jest sakramentem tajemnicy paschalnej, stanowi centrum życia eklezjalnego (...). Kościół żyje dzięki Chrystusowi eucharystycznemu, Nim się karmi, z Niego czerpie światło. Eucharystia jest tajemnicą wiary i jednocześnie „tajemnicą światła”⁹.

³ DP, nr 5.

⁴ JAN PAWEŁ II, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”. Homilia wygłoszona podczas niesporów eucharystycznych na Placu Katedralnym w Tarnowie 10 czerwca 1987 roku, „*Currency*” 137 (1987), numer okolicznościowy, s. 79.

⁵ *Tamże*.

⁶ Por. TENŻE, Encyklika „*Redemptor hominis*”, Watykan 1979, nr 20.

⁷ Por. TENŻE, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 79.

⁸ *Tamże*, s. 78.

⁹ TENŻE, Encyklika „*Ecclesia de Eucharistia*”, nr 3–6.

Podobną myśl zawarł Benedykt XVI w adhortacji apostołskiej *Sacramentum caritatis*:

Sakrament ołtarza pozostaje zawsze w centrum życia Kościoła; „dzięki Eucharystii, Kościół odradza się ciągle na nowo” (...). Kościół przyjmuje, celebruje, adoruje ten dar w wiernym posłuszeństwie¹⁰.

Nic więc dziwnego, że Kościół żyje Eucharystią, żyje pełnią tego sakramentu, ale jednocześnie nauczanie Kościoła nie jest zdolne w całej pełni ogarnąć i wypowiedzieć wszystkiego, co ją stanowi, co się w niej wyraża i dokonuje. Z tego wszystkiego wynika fundamentalne zadanie Kościoła (a więc i wszystkich ochrzczonych):

Podstawowym zadaniem — a przede wszystkim widzialną łaską i źródłem nadprzyrodzonej mocy Kościoła jako Ludu Bożego — jest trwać i stale postępować w życiu eucharystycznym, w pobożności eucharystycznej, rozwijać się duchowo w klimacie Eucharystii¹¹.

Ten „klimat Eucharystii” wskazuje nie tylko na konieczność wypełnienia określonych obowiązków związanych z uczestnictwem w Eucharystii, ale nade wszystko przeniknięcie całego swego życia tym wszystkim, co niesie ze sobą tajemnica Eucharystii.

2. Eucharystia — ofiara Chrystusa i Kościoła. Wezwanie do postawy ofiarnej

Ponieważ Eucharystia jest nazywana ofiarą, dlatego zasadniczym wezwaniem moralnym, jakie płynie z tego sakramentu, jest wezwanie do postawy ofiarnej w całym życiu. Jan Paweł II uświadamiał wiernych zgromadzonych na Placu Katedralnym w Tarnowie, że Jezus Chrystus

codziennie oddaje Ojcu w Eucharystii wszystko, co stworzone. Jest wszakże Zbawicielem świata. Oddaje — w szczególności wszystkim: jest Odkupicielem człowieka. On „wszystko we wszystkim dopełnia” (Ef 1,11)¹².

Chrystus jest więc jedynym Zbawicielem „i nie ma w żadnym innym zbawienia, gdyż nie dano ludziom pod niebem żadnego innego imienia, w którym moglibyśmy być zbawieni” (Dz 4,12). Tego zbawienia dokonuje Chrystus dzisiaj w Kościele: „To Boskie misterium zbawienia objawia się nam i trwa w Kościele, który Pan ustanowił jako swoje Ciało”¹³. Chrystus uobecnia to dzieło zbawienia przede wszystkim w Eucharystii: „W misterium Ofiary eucharystycznej (...) dokonuje się nieustannie dzieło naszego odkupienia (...) jest ono czynnością Chrystusa i Kościoła”¹⁴.

Eucharystia jest przede wszystkim ofiarą Chrystusa jako Kapłana, „który nam się daje, budując nas nieustannie jako swoje ciało”¹⁵. Ustanawiając ten sakrament,

¹⁰ BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostołska „Sacramentum caritatis”*, Watykan 2007, nr 6–8.

¹¹ JAN PAWEŁ II, *Encyklika „Redemptor hominis”*, nr 20.

¹² TENŻE, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 79.

¹³ KK, nr 52.

¹⁴ DP, nr 13.

¹⁵ BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostołska „Sacramentum caritatis”*, nr 14. Por. PAPIESKA KOMISJA TEOLOGICZNA, *Biblia a moralność. Biblijne korzenie postępowania chrześcijańskiego*, tłum. R. Rubinkiewicz, Kielce 2009, s. 106–113.

Chrystus wskazał na siebie jako Kapłana wydającego siebie na śmierć, a tym samym składającego samego siebie w ofierze (Łk 22, 19-20). „Ogarniamy pamięcią i sercem — mówił Jan Paweł II podczas nieszpórów eucharystycznych — tę «noc», kiedy Pan Jezus «został wydany», i te słowa, którymi ustanowił Eucharystię»¹⁶.

Ustanawiając sakrament Eucharystii, Jezus antycypuje i włącza w nią ofiarę krzyża i zwycięstwo zmartwychwstania. Równocześnie objawia się jako prawdziwy baranek złożony w ofierze i przewidziany w zamyśle Ojca przed założeniem świata¹⁷.

Dar, jaki złożył Jezus, „jest przede wszystkim darem dla Jego Ojca”¹⁸. Jednakże w Eucharystii — podobnie jak i na krzyżu — Chrystus nie tylko siebie złożył w ofierze Ojcu, ale wraz z sobą ofiarował cały Kościół jako Jego Głowa. Dlatego Eucharystia jest nie tylko ofiarą Chrystusa, ale i Kościoła. Dlatego też Kościół ma obowiązek ofiarować siebie Bogu w jedności z ofiarą Chrystusową¹⁹. Zdaniem papieża w ofierze eucharystycznej powszechne kapłaństwo wiernych znajduje swoje szczególne miejsce i swoje najgłębsze zastosowanie. Wypełniając swoje kapłaństwo i składając siebie w ofierze eucharystycznej wraz z całym Kościołem, chrześcijanie włączają się w jedną jedyną ofiarę Chrystusa i uczestniczą tym samym w najdoskonalszy sposób w owocach ofiary Chrystusa²⁰.

W Eucharystii uwidacznia się w sposób niezwykle wyrazisty, że ofiara chrześcijanina powinna być związana z ofiarą Chrystusa i urzeczywistniać się na Jego wzór: „Bądźcie więc naśladowcami Boga, jako dzieci umiłowane, i postępujcie drogą miłości, bo i Chrystus was umiłował i samego siebie wydał za nas w ofierze i dani na woń miłą Bogu” (Ef 5, 1-2). Sam Chrystus ofiarowuje się swemu Ojcu poprzez nasze ciała i nasze życie. To sam Chrystus ofiaruje nas Bogu, my zaś Jego ofiarujemy Bogu. Nie ma innej ofiary, niż Jego ofiara, i innej miłości, niż Jego miłość.

Skoro ofiara eucharystyczna jest ofiarą Chrystusa i Kościoła, a w Kościele jesteśmy jedni drugich członkami, to jest rzeczą oczywistą, że chrześcijanin składający siebie w ofierze — na wzór Chrystusa — czyni to i powinien czynić nie tylko za siebie, ale i za tych, którzy są jego braćmi w Chrystusie. Chrześcijanin więc ma nie tylko prawo, ale wprost obowiązek ofiarowywać siebie, swoje życie i dary duchowe za drugich. „Wszystko, co uczynicie dla słabych, prześladowanych, biednych, jest wspaniałym kapitałem Kościoła”²¹ — wołał papież w Tarnowie. Z tego wynika, że każdy czyn miłości może być aktem ofiary: „Religijność czysta i bez skazy wobec Boga i Ojca jest taka: opiekować się sierotami i wdowami w ich utrapieniach i zachować siebie samego nie skażonym wpływami świata” (Jk 1, 27).

¹⁶ JAN PAWEŁ II, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 82.

¹⁷ BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis”*, nr 10.

¹⁸ JAN PAWEŁ II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, nr 13.

¹⁹ Por. K. JEŻYNA, *Eucharystia*, w: J. NAGÓRNY, K. JEŻYNA (red.), *Jan Paweł II. Encyklopedia nauki moralnego*, Radom 2005, s. 190.

²⁰ Por. JAN PAWEŁ II, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 78–79.

²¹ *Tamże*, s. 82.

Według św. Jana Pawła II pełen zaangażowania udział w sprawowanej ofierze jest również źródłem przemiany ludzkiego serca, które staje się mieszkaniem Boga. Ta przemiana ludzkiego serca nie jest owocem ludzkiego wysiłku, lecz Bożego działania. Jednak nie bez znaczenia jest tutaj postawa woli, która ma się wyrazić gotowością oddania swego serca Zbawicielowi, który ma moc je przemienić. Eucharystia, w której dokonuje się przemiana ludzkiego serca, odgrywa istotną rolę na drodze doskonalenia miłości. Droga ta związana jest z wysiłkiem i ludzkim trudem. Wysiłek człowieka będzie owocny, gdy zostanie wsparty Bożym działaniem. Z tego więc jasno wynika, że obowiązkiem człowieka jest karmić się Ciałem Pańskim²².

3. Eucharystia — uczta. Wezwanie do karmienia się Chlebem życia

Na aspekt Eucharystii jako uczty zwrócił uwagę Jan Paweł II już na samym początku swojego przemówienia na Placu Katedralnym w Tarnowie:

Chrystus mówi w Wieczerniku: „To jest Ciało moje za was wydane. Czyńcie to na moją pamiątkę!... Ten kielich jest Nowym Przymierzem we krwi mojej. Czyńcie to, ile razy pić będziecie, na moją pamiątkę” (1 Kor 11,24-25). Tak mówi Chrystus do Apostołów w przeddzień swojej męki i śmierci na Krzyżu. W przeddzień Ofiary. Wskazuje na chleb i wino jako znak Ciała i Krwi swojej krzyżowej Ofiary. Ustanawia Eucharystię²³.

A zatem

Msza Święta jest równocześnie i nierozdzielnie pamiątką ofiarną, w której przedłuża się ofiara Krzyża, i świętą ucztą Komunii w Ciele i Krwi Pana. Lecz sprawowanie Ofiary eucharystycznej jest całkowicie nastawione na wewnętrzne zjednoczenie wiernych z Chrystusem przez Komunię. Przystępować do Komunii Świętej oznacza przyjmować samego Chrystusa, który ofiarował się za nas²⁴.

Jezus bardzo pragnął przed swoją męką i śmiercią spożyć Ucztę paschalną (Łk 22,15). Miała ona być jednocześnie pożegnaniem przed Jego odejściem do nieba. Przez tę Ucztę — jako Zmartwychwstały — pozostał wśród nas, sprawuje z nami swą ofiarę i spożywa z nami wspólną Paschę. To „uczutowanie” z Bogiem jest znakiem szczególnej zażyłości i potwierdzeniem jedności, jest znakiem zawartego Przymierza.

Ten kontekst — kontekst uczty ofiarnej — pozwala głębiej zrozumieć cel pobożności eucharystycznej. Ma ona wyrażać miłość i uświęcającą bliskość Tego, który umarł za nas. Podkreślił to wyraźnie papież w pierwszej części homilii: „W Eucharystii wyraża się miłość, którą «do końca nas umiłował» (por. J 13,1)”²⁵. Podobnie stwierdził nieco później: „On sam za każdą duszę ludzką zapłacił cenę najwyższej miłości: «aż do końca»”²⁶. Miłość ukrzyżowana zwraca się do każdego człowieka

²² Por. *tamże*, s. 78.

²³ *Tamże*.

²⁴ KKK 1381.

²⁵ JAN PAWEŁ II, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 78.

²⁶ *Tamże*, s. 80.

na sposób szczególnie osobisty. Jeśli więc uczestniczymy należycie w Uczcie i Ofierze Chrystusa i bez ograniczeń otwieramy się na Jego aktualną miłość dla nas, to ta miłość stanie się w nas i przez nas wydarzeniem zbawczym dla świata.

Stąd, zdaniem Jana Pawła II, głównym obowiązkiem moralnym dla chrześcijan jako uczestników Uczty eucharystycznej jest szukanie jak najpełniejszego zjednoczenia osobowego z Chrystusem w Komunii św., by Jego miłość zbawcza mogła działać w nas i przez nas. Tutaj ogromnie pomocna jest perspektywa Nowego Przymierza, które podkreśla osobowy charakter relacji Boga z ludźmi i ludzi z Bogiem. Zjednoczenie w ramach Nowego Przymierza ma charakter wzajemnej immanencji: Bóg uczestniczy w naszym życiu, a my — w Jego życiu²⁷. W tym kontekście przyjęcie Komunii św. rodzi świadomość obecności Chrystusa w naszym życiu na co dzień, a nie tylko świadomość obdarowania „jakimiś” darami.

Jan Paweł II uczył, że przyjmując Eucharystię, wierni czerpią z niej życie, a wraz z nim zwycięską moc śmierci Chrystusa. Pożywanie Ciała i Krwi Pańskiej wprowadza chrześcijan w przeżywanie śmierci Chrystusa. Stwierdza to wyraźnie już św. Paweł: „Ilekoć bowiem spożywacie ten chleb i pijecie kielicha, śmierć Pana głosicie, aż przyjdzie” (1 Kor 11,26). Przyjęcie Ciała i Krwi Pańskiej jest zatem wezwaniem do coraz większego upodobnienia do Chrystusa i jako Kapłana, i jako Ofiary.

Podkreślając ważność pobożności „komunijnej” (związanej z przyjmowaniem Komunii św.), nie należy jednak wyprowadzać z tego wniosku, że Msza św. bez Komunii św. jest bezwartościowa. Albowiem jest ona zawsze ukierunkowana na przyszłe pełne zjednoczenie eucharystyczne w życiu danego człowieka. W związku z tym zachęcanie do pełnego udziału we Mszy św. nie może oznaczać jakiegось przymusu dla ludzi, bo może to prowadzić do Komunii św. świętokradczej. Roztropne podejście do tego problemu wiąże się także z faktem, że dzisiaj wielu katolików ma przeszkody w pełnym uczestniczeniu we Mszy św., a jednocześnie powinno się ich zachęcać, by nie rezygnowali z samego uczestnictwa w Eucharystii.

4. Eucharystia — dziękczynienie i uwielbienie.

Wezwanie do postawy dziękczynnej i uwielbienia

Wydaje się, że cała homilia papieża wygłoszona w Tarnowie jest przeniknięta wezwaniem do włączenia się w akt dziękczynienia podczas Uczty eucharystycznej. „«Cóż oddam Panu za wszystko, co mi uczynił?» (Ps 116,12)” — wołał papież za Psalmistą²⁸. Już w samym akcie ofiary Chrystusa — na który tak wyraźnie wskazał Jan Paweł II — zawiera się prawda o dziękczynieniu, jakie Jezus składa Ojcu. Każdy

²⁷ Por. W. BOŁOZ, *Moralne zobowiązanie Eucharystii*, HD 55 (1986), nr 1, s. 176–179.

²⁸ JAN PAWEŁ II, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 79.

chrześcijanin poprzez udział w eucharystycznej ofierze włącza się w ten Chrystusowy akt dziękczynienia. Chodzi jednak o to, by ten akt eucharystyczny znalazł swoje przedłużenie w całym życiu chrześcijańskim.

Eucharystia, podobnie jak ofiara krzyżowa, jest więc nie tylko ofiarą przebłagalną za nasze grzechy, ale jest także dziękczynieniem, jakie Syn składa Ojcu, a przez Niego cały Kościół dziękuje za dzieło zbawienia i za wszystkie dobrodziejstwa, jakie aktualnie otrzymuje przez ofiarę Chrystusa²⁹.

W świetle nauczania papieskiego postawa wdzięczności Bogu, podziękowanie Mu za wszelkie dobrodziejstwa, nie sprowadza się jedynie do słownego wyrażenia swych wewnętrznych uczuć, lecz powinno się wyrazić w pewnej życiowej postawie. W punkcie wyjścia chodzi tu najpierw o samo przyjęcie tych dobrodziejstw całym swym sercem, a więc pełna akceptacja faktu obdarowania. Dopiero później dziękczynienie oznacza także odwzajemnienie się za te dary wiernym zachowaniem Bożych wymagań, gorliwym wypełnianiem Jego przykazań. Tak więc dziękować Bogu, to przyczyniać się całym swym życiem do urzeczywistnienia się na co dzień zbawczych planów Bożych:

Alleluja. Chwalcie Pana, bo jest dobry, bo Jego łaska na wieki. Któż zdoła opowiedzieć dzieła potęgi Pana, wypowie wszystkie Jego pochwały? Szczęśliwi, którzy przestrzegają przykazań, w każdym czasie czynią to, co sprawiedliwe (Ps 106,1-3).

Dziękczynienie Ojcu przez Syna osiągnęło swój szczyt, gdy Syn dopełnił dzieła zbawienia, gdy „stał się posłusznym aż do śmierci i to śmierci krzyżowej” (Flp 2,8). Chrystus uobecnia te zbawcze dobrodziejstwa w Eucharystii, powierzając je jednocześnie Kościołowi. Każdy więc, kto należy do Kościoła, winien dziękować za nie Bogu i to nie tylko w uroczystych chwilach, ale zawsze, codziennie, we wszelkich poczynaniach: „W każdym położeniu dziękujcie, taka jest bowiem wola Boża w Jezusie Chrystusie względem was” (1 Tes 5,18). Szczególnym momentem tego dziękczynienia jest uczestnictwo w ofierze Chrystusa i Kościoła, dlatego od początku została ona określona mianem Eucharystii – dziękczynienia³⁰.

W rozumieniu Jana Pawła II dziękczynienia nie można oddzielić od ofiary, albowiem prawdziwa wdzięczność względem Boga wyraża się w posłusznym, ofiarnym, pełnym miłości oddaniu swego życia Bogu na służbę zbawienia. Szczere sprawowanie Eucharystii musi łączyć się ze służbą. Słusznie więc wołał papież w Tarnowie:

²⁹ „Eucharystia jest ofiarą dziękczynienia składaną Ojcu, uwielbieniem, przez które Kościół wyraża Bogu swoją wdzięczność za wszystkie dobrodziejstwa, za wszystko, czego On dokonał przez stworzenie, odkupienie i uświęcenie. Dlatego Eucharystia oznacza przede wszystkim «dziękczynienie»” (KKK 1360).

³⁰ Por. A.J. NOWAK, *Eucharystia znaczy dziękczynienie*, w: W. SŁOMKA, A.J. NOWAK (red.), *Eucharystia — miłość i dziękczynienie* (Homo Meditans 9), Lublin 1992, s. 53–74; por. też: J. NAGÓRNY, *Eucharystia — we wspólnocie i dla wspólnoty*, w: W. SŁOMKA, A.J. NOWAK (red.), *Eucharystia — miłość i dziękczynienie*, s. 138–139.

Służba jest zasadniczym wyrazem tej miłości, którą Chrystus nas umiłował. Jego własna służba: „nie przyszedłem, aby mi służyli, ale żebym służył” (por. Mk 10,45). I nasza służba wraz z Nim. W Jego imieniu³¹.

W ten sposób dobro otrzymane w Eucharystii „obfitując we wdzięczność wielu, pomnaża się Bogu na chwałę” (2 Kor 4,15).

Eucharystia jest także ofiarą uwielbienia, przez którą Kościół głosi chwałę Boga w imieniu całego stworzenia. Ta ofiara uwielbienia jest możliwa jedynie przez Chrystusa, który jednoczy wiernych ze swą osobą, ze swoim uwielbieniem i wstawiennictwem. W ten sposób ofiara uwielbienia jest składana Ojcu przez Chrystusa i z Chrystusem, by mogła być w Nim przyjęta³².

A zatem doświadczając dobroci, człowiek budzi w sobie nie tylko poczucie wdzięczności, ale także postawę zachwyty i uwielbienia. Jan Paweł twierdzi, że „Eucharystia została nam dana, ażeby całe nasze życie (...) było jednym *magnificat!*”³³.

Obowiązek uwielbienia Boga płynie stąd, że Chrystus sam uwielbił Boga i błogosławił Go za wszystkie czyny (por. Mt 14,19; 15,36; Mk 8,7; J 6,11; 6,23), a przed śmiercią prosił — błogosławiąc Ojca za całe dzieło zbawienia — aby Jego człowieczeństwu dał tę chwałę, jaką On posiadał u Ojca „zanim świat się stał” (J 17,5). Ojciec wysłuchał Syna (Flp 2,9-11), a Syn uwieczniwszy to wszystko w Eucharystii, dał nam możliwość oddawania chwały Ojcu. Stąd — jak podkreśla papież Franciszek w encyklice *Laudato si'* — „cały wszechświat złączony z Synem Wcielonym, obecnym w Eucharystii, oddaje chwałę Bogu”³⁴.

5. Eucharystia — tajemnica wiary i miłości. Wezwanie do wiary i miłości

W nauczaniu papieża Jana Pawła II wszystkie sakramenty są znakami wiary i miłości, i jednocześnie do tej wiary i miłości wzywają. W szczególności odnosi się to do Eucharystii, którą przecież określamy jako Tajemnicę wiary i Sakrament Miłości.

Chrystus poprzedził swoją obietnicę „chleba życia” wezwaniem do wiary (J 6, 26-40). Dar życia Bożego płynie z daru wiary, ale równocześnie znajduje swój głęboki wyraz w darze Eucharystii i dlatego jest ona *mysterium fidei*, o czym przypomina kapłan w centralnym punkcie Mszy św., wołając: „Oto wielka tajemnica wiary”.

W istocie Eucharystia jest w całym tego słowa znaczeniu „tajemnicą wiary”, „streszczeniem i podsumowaniem całej naszej wiary”. Wiara Kościoła jest istotowo wiarą eucharystyczną i karmi się ona w szczególny sposób przy stole Eucharystii³⁵.

³¹ JAN PAWEŁ II, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 80.

³² KKK 1361.

³³ JAN PAWEŁ II, Encyklika „*Ecclesia de Eucharistia*”, nr 58.

³⁴ FRANCISZEK, Encyklika „*Laudato si'*”, Watykan 2015, nr 236.

³⁵ BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostołska „Sacramentum caritatis*”, nr 6.

W ujęciu papieża Jana Pawła II istnieje głęboki sens w tym, że Chrystus chciał pozostać obecny w swoim Kościele w ten wyjątkowy sposób. Skoro w widzialnej postaci miał On opuścić swoich, to chciał dać nam swoją obecność sakramentalną; skoro miał ofiarować się na krzyżu dla naszego zbawienia, to chciał, byśmy mieli pamiątkę Jego miłości, którą umiłował nas aż „do końca” (J 13,1), aż po dar ze swego życia³⁶. Istotnie, będąc obecny w Eucharystii, pozostaje On w tajemniczy sposób pośród nas jako Ten, który nas umiłował i wydał za nas samego siebie. Pozostaje obecny pod znakami, które wyrażają i komunikują tę miłość: Kościół i świat bardzo potrzebują kultu eucharystycznego. Zachęcał więc Jan Paweł II, by chrześcijanie nie odmawiali Chrystusowi czasu, aby pójść, spotkać Go w adoracji, w kontemplacji pełnej wiary, otwartej na wynagradzanie za ciężkie winy i występki świata³⁷.

W tym kontekście, jak wynika z przemówienia papieskiego na Placu Katedralnym w Tarnowie, trzeba bardzo wyraźnie podkreślać rolę uczestnictwa we Mszy św. w budzeniu i rozwijaniu wiary. Jeśli to uczestnictwo będzie pełne prostoty, pełne otwarcia się na Chrystusa i pełne radości, będzie mogło ożywiać wiarę nawet u słabych i błędzących. Ożywienie wiary, a niekiedy wprost nawrócenie, zależy jednakże również od tego, na ile celebrowanie Eucharystii była autentyczna. Stąd niekiedy bezduszne sprawowanie Eucharystii i takie samo w niej uczestnictwo może stać się (szczególnie dla słabych w wierze) poważnym zagrożeniem na drodze rozwoju wiary.

Wiara wyrażana podczas Eucharystii powinna następnie wyrazić się w konkretnych formach życia. Albowiem wyznanie wiary w ramach celebrowania eucharystycznej jest wiarygodne, jeśli współbrzmi z całością życia płynącego z wiary. Wiara chrześcijańska wymaga jedności między celebrowaniem eucharystycznym a życiem. Stąd tajemnica wiary, w której wierzący uczestniczą, wymaga medytacji, pełnej miłości zadumy nad sensem tego, w czym uczestniczą. Ponieważ wiara każdego wierzącego jest naznaczona słabością i naszymi grzechami, w celebrowaniu Eucharystii odwołujemy się do wiary Kościoła, która jest czymś trwałym³⁸.

Z nauczania papieża wynika również, że Eucharystia jest także wielkim darem miłości i wezwaniem do miłości. „Eucharystia — wołał papież — nie tylko świadczy o Tym, który nas «umiłował aż do końca». Eucharystia do takiej miłości wychowuje”³⁹. Jest również znakiem szczególnej jedności Boga z ludźmi i ludzi z Bogiem, co znajduje swoje przedłużenie w jedności między ludźmi. Stąd też udział w Eucharystii jest wielką szkołą miłości i jedności, a postawy te powinny przenikać całość życia chrześcijańskiego⁴⁰.

³⁶ Por. JAN PAWEŁ II, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 80.

³⁷ Por. *tamże*, s. 80–82.

³⁸ Por. J. CHARYTAŃSKI, *Eucharystia centrum życia chrześcijańskiego*, AK 75 (1993), z. 3, s. 392–397.

³⁹ JAN PAWEŁ II, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 80.

⁴⁰ Por. A. PERZ, *Wpływ Eucharystii na życie chrześcijanina*, KiStT 5 (2006), s. 130–132.

Eucharystia jest stałym wezwaniem do poszukiwania jedności na drogach miłości, albowiem jest sakramentem Nowego Przymierza. To zaś Przymierze w Chrystusie stanowi fundament nie tylko jedności z Bogiem, ale i jedności pomiędzy ludźmi. Przez dar Ciała i Krwi Pańskiej rodzi się nowy Lud Boży, lud zjednoczony miłością i ofiarą samego Chrystusa⁴¹. Eucharystia ma na celu umocnienie jedności, która płynie z miłości i to tej miłości, która skłoniła Chrystusa do wylania za ludzi swej Krwi. W Eucharystii wyraża się nowe i wieczne Przymierze: Chrystusa z Kościołem. Każdy, kto włącza się w to Przymierze, jednocześnie włącza się w jedność i miłość ludu Przymierza⁴².

W ujęciu Jana Pawła II postawa jedności i miłości w ramach celebracji eucharystycznej, choć z istoty swej ma charakter wewnętrzny, powinna się też wyrażać na zewnątrz i stać się tym samym wyraźnym znakiem wobec świata. Chrystus w liturgii eucharystycznej nieustannie przypomina nam, jaką cenę zapłacił za naszą jedność, wzywa więc nas do postawy ofiary na rzecz jedności. Bez ofiar z naszej strony, bez zaparcia się wobec siebie samych, nie można prawdziwie i w pełni włączyć się w służbę na rzecz jedności⁴³.

Z homilii św. Jana Pawła II wygłoszonej na Placu katedralnym w Tarnowie wynika, że z uczcą eucharystyczną wiąże się ściśle postawa służby, postawa obmywania nóg, a więc postawa pokornej gotowości służby bliźniemu. Dopiero dzięki takiej postawie Eucharystia stanie się źródłem mocy i szkołą życia dla każdego chrześcijanina⁴⁴.

* * *

Powyższa refleksja, w oparciu o homilię wygłoszoną przez papieża Jana Pawła II na Placu Katedralnym w Tarnowie podczas niesporów eucharystycznych, uświadamia, że Eucharystia należy do najważniejszych sakramentów w Kościele katolickim. Kościół żyje właśnie dzięki niej. Jest to prawda wyrażająca nie tylko samo doświadczenie i życie wiarą, ale przede wszystkim zawiera sens oraz tajemnicę Kościoła. To dzięki stałemu i ciągłemu urzeczywistnianiu się Boga przez Eucharystię Kościół wciąż na nowo cieszy się tym darem. W sakramencie Eucharystii, w momencie przeistoczenia się chleba i wina w Ciało i Krew Jezusa Chrystusa Kościół jest szczególnie ożywiany przez obecność samego Boga.

⁴¹ „Jedność Ciała Mistycznego: Eucharystia tworzy Kościół. Ci, którzy przyjmują Eucharystię, są ściślej zjednoczeni z Chrystusem. Przez to Chrystus łączy wszystkich wiernych w jedno Ciało, czyli Kościół. Komunia odnawia, umacnia i pogłębia to wszczepienie w Kościół, dokonane już przez chrzest. W sakramencie chrztu zostaliśmy wezwani, by tworzyć jedno Ciało. Eucharystia urzeczywistnia to wezwanie: «Kielich błogosławieństwa, który błogosławimy, czyż nie jest udziałem we Krwi Chrystusa? Chleb, który łamiemy, czyż nie jest udziałem w Ciele Chrystusa? Ponieważ jeden jest chleb, przeto my, liczni, tworzymy jedno Ciało. Wszyscy bowiem bierzemy z tego samego chleba» (1 Kor 10,16-17)” (KKK 1396).

⁴² Por. JAN PAWEŁ II, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 78.

⁴³ Por. TENŻE, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia*”, nr 21–24.

⁴⁴ Por. TENŻE, „*Jesteście z ludu i dla ludu*”, s. 79–81.

Kościół ofiaruje zatem człowiekowi nieoceniony dar Eucharystii, która jest źródłem solidarności międzyludzkiej i ośrodkiem całego życia moralnego chrześcijan. Udział w Eucharystii pogłębia istniejący już związek z Chrystusem i Kościołem, zacieśnia przymierze z Bogiem, przypomina o zobowiązaniach wynikających z innych sakramentów. Przez swą specyfikę zawiera w sobie wezwania moralne: do postawy ofiarnej, do karmienia się chlebem życia, do dziękczynienia i uwielbienia, do wiary i miłości. Wszystkie te aspekty zawarł Jan Paweł II w swojej homilii wygłoszonej w Tarnowie. Papieżowi chodziło — jak sam zresztą napisał w liście na Wielki Czwartek w 1980 r. — „o ożywienie i pogłębienie kultu eucharystycznego (...). Kościół i świat odczuwają bowiem wielką potrzebę kultu eucharystycznego”⁴⁵. Tę potrzebę umiał dostrzec Jan Paweł II i jej wyszedł naprzeciw. Ukazał na Placu Katedralnym w Tarnowie Eucharystię jako największy skarb dany człowiekowi dla kształtowania życia moralnego.

STRESZCZENIE

Kościół ofiaruje człowiekowi Eucharystię, która jest ośrodkiem całego życia moralnego chrześcijan. Dzięki niej można odczytać istotę życia chrześcijańskiego. Nie dziwi zatem fakt, że św. Jan Paweł II często w swojej posłudze słowa podejmował temat Eucharystii. Chciał w ten sposób pogłębić i ożywić u ludzi wierzących kult Jezusa eucharystycznego. Z całą pewnością takie pragnienie towarzyszyło Janowi Pawłowi II również podczas niesporów na Placu Katedralnym w Tarnowie 10 czerwca 1987 r. W homilii ukazał Eucharystię zawierającą w sobie wezwania moralne: do postawy ofiarnej, do karmienia się chlebem życia, do dziękczynienia i uwielbienia, do wiary i miłości. Wszystkie te wezwania, postawy są wyrazem jednej jedynej miłości, bo Eucharystia wyrasta z miłości—ofiary i miłości—oddania. Eucharystia według Jana Pawła II to zatem największy skarb dany człowiekowi dla kształtowania życia moralnego.

Słowa kluczowe: Jan Paweł II, nauczanie, Tarnów, Eucharystia, ofiara, uczta, uwielbienie, dziękczynienie, tajemnica wiary i miłości.

Eucharistic and Moral Life in the Light of the Homily of John Paul II Preached during the Eucharistic Vespers in Tarnów on June 10th, 1987

Summary

The gift of Eucharist is the centre of the whole moral life of Christians. Thanks to it one can decipher the essence of the Christian life. Therefore, it is not surprising that pope John

⁴⁵ TENŻE, *List Ojca świętego Jana Pawła II do wszystkich biskupów Kościoła o tajemnicy i kulcie Eucharystii*, s. 10.

Paul II in his ministry of the word often raised the subject of the Eucharist. He wanted to deepen and to revive in worshipers the cult of Eucharistic Jesus. The same desire accompanied John Paul II while visiting Tarnów in 1987. In the homily said during the Vespers at the Cathedral Square on June 10 the pope showed the Eucharist with its unquestionable moral calls, which at the same time are the expression of one single love. The Eucharist itself grows out of love-sacrifice and love-devotion. Therefore, the Eucharist is the greatest treasure given to man for shaping his moral life.

Key words: John Paul II, teaching, Tarnów, Eucharist, sacrifice, feast, worship, thanksgiving, mystery of faith and love.

Bibliografia

- BENEDYKT XVI, *Adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis”*, Watykan 2007.
- BOŁOZ W., *Moralne zobowiązanie Eucharystii*, HD 55 (1986), nr 1, s. 175–180.
- CHARYTAŃSKI J., *Eucharystia centrum życia chrześcijańskiego*, AK 75 (1993), z. 3, s. 392–397.
- FRANCISZEK, *Encyklika „Laudato Si”*, Watykan 2015.
- JAN PAWEŁ II, *„Jesteście z ludu i dla ludu”. Homilia wygłoszona podczas nieszpórów eucharystycznych na Placu Katedralnym w Tarnowie 10 czerwca 1987 roku*, „Currenda” 137(1987), numer okolicznościowy, s. 79–82.
- JAN PAWEŁ II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, Watykan 2003.
- JAN PAWEŁ II, *Encyklika „Redemptor hominis”*, Watykan 1979.
- JAN PAWEŁ II, *List apostolski „Dominicae coenae”*, Watykan 1980.
- JAN PAWEŁ II, *List Ojca świętego Jana Pawła II do wszystkich biskupów Kościoła o tajemnicy i kulcie Eucharystii na Wielki Czwartek 1980 roku*, Watykan 1980.
- JEŻYNA K., *Eucharystia*, w: J. NAGÓRNY, K. JEŻYNA (red.), *Jan Paweł II. Encyklopedia nauczania moralnego*, Radom 2005, s. 188–195.
- Katechizm Kościoła katolickiego*, Poznań 1994.
- NAGÓRNY J., *Eucharystia — we wspólnocie i dla wspólnoty*, w: W. SŁOMKA, A.J. NOWAK (red.), *Eucharystia — miłość i dziękczynienie* (Homo Meditans 9), Lublin 1992, s. 123–140.
- NOWAK A.J., *Eucharystia znaczy dziękczynienie*, w: W. SŁOMKA, A.J. NOWAK (red.), *Eucharystia — miłość i dziękczynienie* (Homo Meditans 9), Lublin 1992, s. 53–74.
- PAPIESKA KOMISJA TEOLOGICZNA, *Biblia a moralność. Biblijne korzenie postępowania chrześcijańskiego*, tłum. R. Rubinkiewicz, Kielce 2009.
- PERZ A., *Wpływ Eucharystii na życie chrześcijanina*, KiStT 5 (2006), s. 123–133.
- SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Dekret o postudze i życiu prezbiterów „Presbyterorum ordinis”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2000, s. 478–508.

SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2000, s. 104–160.

SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucja o liturgii świętej „Sacrosanctum concilium”*, w: SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2000, s. 48–78.

MAREK KLUZ, dr hab., prof. UPJPII; prezbiter diecezji tarnowskiej, prodziekan Wydziału Teologicznego Sekcja w Tarnowie Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie, kierownik Podyplomowych Studiów z Etyki i Podyplomowych Studiów z Teologii ze Specjalizacją w Eklezjologii na WTST, adiunkt z habilitacją przy Katedrze Teologii Moralnej i Duchowości WTST. Autor kilku książek i około 200 artykułów naukowych. E-mail: mkluz@op.pl.

